

शिक्षा निदेशालय, राष्ट्रीय राजधानी क्षेत्र दिल्ली
अभ्यासप्रश्नपत्रम् (सत्रम्- 2023-24)

कक्षा - अष्टमी
अवधि:- सार्धहोराद्वयम्

संस्कृतम्
सम्पूर्णाङ्काः - 60

सामान्य-निर्देशाः

सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः।

उत्तराणि संस्कृतेनैव लेखनीयानि।

प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि।

प्रश्नसंख्या अवश्यमेव लेखनीया।

प्रश्नपत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति।

• खण्ड 'क'	अपठित-अवबोधनम्	8 अंकाः
• खण्ड 'ख'	रचनात्मक-कार्यम्	12 अंकाः
• खण्ड 'ग'	अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्	18 अंकाः
• खण्ड 'घ'	पठित-अवबोधनम्	22 अंकाः

खण्ड-क

अपठितांश अवबोधनम्

8 अंकाः

1 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतेन लिखत-

“उत्सवप्रियाः खलु मनुष्याः” इति कालिदासस्य उक्तिः। एताम् उक्तिं स्वीकृत्य भारते देशे जनाः प्रतिदिनं प्रतिमासं च किमपि पर्वं मानयन्ति। पर्वसु दीपावली अन्यतमं पर्वं अस्ति। जनाः अस्मिन् दिने स्व-स्वगृहे दीपान् प्रज्वालयन्ति। दीपावली-उत्सवं कार्तिकी अमावास्यायां सम्पद्यते। अमावास्यातः पञ्चदशदिवसपूर्वमेव जनाः स्वेषां गृहाणां स्वच्छतां सम्पादयन्ति। केचन जनाः सुधया भवनं लिम्पन्ति। अस्मात् पर्वणः प्राक् वर्षर्तुः भवति, गृहे यत्र-तत्र सर्वत्र मलिनता जायते। गृहे विविधाः कीटपतङ्गादयः आगच्छन्ति। एतस्य पर्वणः व्याजेन गृहे सर्वत्र स्वच्छता भवति। दीपावलि-पर्व, सर्वे आबालवृद्धाः अत्यन्त-हर्षोल्लासेन मानयन्ति।

अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नत्रयम्)

3×1=3

- “उत्सवप्रियाः खलु मनुष्याः” इति कस्य उक्तिः?
- दीपावली-उत्सवं कदा सम्पद्यते?
- जनाः कया भवनं लिम्पन्ति?
- दीपावलि-पर्व, के अत्यन्त-हर्षोल्लासेन मानयन्ति?

ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नमेकम्)

1 x2=2

i) पर्वसु किम् अन्यतमं पर्व अस्ति?

ii) गृहे विविधाः के आगच्छन्ति?

स) यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवल प्रश्नद्वयम्)

2x1=2

i) 'मलिनता' इति पदस्य किं विलोमपदं गद्यांशे प्रयुक्तम् ?

(क) स्वच्छता (ख) दीपावली (ग) पर्व (घ) जनाः

ii) 'जनाः' इत्यस्य विशेषणपदम् अत्र गद्यांशे किम् प्रयुक्तम् अस्ति?

(क) लिम्पन्ति (ख) भवनं (ग) केचन (घ) सुधया

iii) 'दीपकान्' इति पदस्य किं पर्यायपदं गद्यांशे प्रयुक्तम्?

(क) दीपावली (ख) दीपान् (ग) सम्पादयन्ति (घ) पर्व

(द) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्त शीर्षक संस्कृतेन लिखत ।

1

खण्ड-ख

रचनात्मक कार्यम् 12 अंकाः

2. चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषातः पदानि चित्वा चत्वारि वाक्यानि लिखत

4x2=8

मञ्जूषा

विद्यालयः, अस्ति, मम, बालाः, अहम्, प्रतिदिनम्, प्रार्थनां, क्रीडा-प्राङ्गणम्, पठामि, खेलामि, धावामि, खादामि

अथवा

‘पुस्तकालयः’ इति विषयम् अधिकृत्य चत्वारि वाक्यानि लिखत ।

प्र.3 पदानां मेलनं कृत्वा वाक्य रचनां कुरुत-

4 x1=4

(i)	अहम्	पुस्तकम्	लिखसि
(ii)	त्वं	गृहं	पठामि
(iii)	सः	लेखं	खादति
(iv)	तौ	फलं	गच्छतः

खण्ड-ग

अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्

18 अंकाः

प्र.4 अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदेषु सन्धिं सन्धिच्छेदं वा कुरुत (केवलं प्रश्नत्रयम्) 3x1=3

- i) सूर्यास्तसमये दधिपुच्छः महतीं गुहां दृष्टवान्।
(क) सूर्या+अस्तसमये (ख) सूर्य+अस्तसमये (ग) सूर्यास्त+अस्तसमये
- ii) महाविद्यालये च+अपि शुल्कं प्रदीयते।
(क) चा+पि (ख) च+पि (ग) च+अपि
- iii) डेबिट कार्ड क्रेडिट कार्ड इत्यादयः सर्वत्र रुप्यकाणां स्थानं गृहीतवन्तः।
(क) इति+आदयः (ख) इति+आदयः (ग) इति+आदयः
- iv) कर्गद+उद्योगे वृक्षाणाम् उपयोगेन वृक्षाः कर्त्यन्ते।
(क) कर्गद+उद्योगे (ख) कर्गदो+द्योगे (ग) कर्गद+ओद्योगे

प्र. 5 अधोलिखितं प्रकृतिप्रत्ययं संयुज्य वियुज्य वा पदानि सृजत (केवलं प्रश्नत्रयम्)

3x1=3

- i) संहरति =+.....
ii) उप + हारः
iii) अति+ आचारः
iv) स्वागतम्+.....

प्र.6 मञ्जूषातः चित्वा समुचिताव्ययेन रिक्तस्थानानि पूरयत (केवलं प्रश्नत्रयम्)

3x1=3

- (i) किं पठनीयम् ?
(ii) सः वने जालं विस्तीर्य गृहम् आगतवान्।
(iii) स च यावत् पश्यति..... सिंहपदपद्धतिः गुहायां प्रविष्टा दृश्यते।
(iv) सुदुष्करं खलु..... गमनम्।

मञ्जूषा

यद्यपि, अद्य, एकदा, तावत्

प्र. 7 अङ्कानां कृते मञ्जूषातः चित्वा उचितं पदं पूरयत- (केवलं प्रश्नत्रयम्)

3x1=3

- 72 80
50 33

मञ्जूषा

पञ्चाशत्, सप्तविंशतिः, त्रयस्त्रिंशत्, अशीतिः

प्र.8 (क) उचितशब्दरूपाणि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत- (केवलं प्रश्नत्रयम्)

3x1=3

- i) वने नाम सिंहः प्रतिवसति स्म। खरनखरः/ खरनखरात्
ii) महतीं दृष्ट्वा सिंहः अचिन्तयत् । गुहायां/ गुहां
iii) कालपरिवर्तनेन सह आवश्यकता अपि परिवर्तते। मानवः/ मानवस्य
iv) इमानि सप्त सन्ति। राज्यम्/ राज्यानि

प्र.8 (ख) उचितधातुरूपाणि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत (केवलं प्रश्नत्रयम्)

3x1=3

- (i) अस्माकं देशे अष्टाविंशतिः राज्यानि। स्तः/ सन्ति
(ii) मम कौतूहलं शान्तिं न । गच्छतः/ गच्छति
(iii) स्वकीयं बलं साधनं। भवति/ भवतः
(iv) वयं सौकर्येण यात्रायाः आनन्दं। गृह्णाति/ गृह्णीमः ।

खण्ड-घ

पठित-अवबोधनम्

22 अंकाः

प्र.9 अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत-

5

अधुना आपणे वस्तुक्रयार्थम् रूप्यकाणाम् अनिवार्यता नास्ति। “डेबिट कार्ड” “क्रेडिट कार्ड” इत्यादयः सर्वत्र रूप्यकाणां स्थानं गृहीतवन्तः। वित्तकोशस्य (बैंकस्य) कार्याणि चापि सर्वाणि कार्याणि सङ्गणकयन्त्रेण सम्पाद्यन्ते। कुत्रापि यात्रा करणीया भवेत् रेलयानयात्रापत्रस्य, वायुयानयात्रापत्रस्य अनिवार्यता अद्य नास्ति। सर्वाणि पत्राणि अस्माकं चलदूरभाषयन्त्रे ‘ई-मेल’ इति स्थाने सुरक्षितानि भवन्ति यानि सन्दर्श्य वयं सौकर्येण यात्रायाः आनन्दं गृह्णीमः। चिकित्सालयेऽपि उपचारार्थं रूप्यकाणाम् आवश्यकताद्य नानुभूयते। सर्वत्र कार्डमाध्यमेन, ई- बैंकमाध्यमेन शुल्कं प्रदातुं शक्यते।

अ) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नमेकम्)

1x1 = 1

- आपणे वस्तुक्रयार्थम् केषाम् अनिवार्यता नास्ति ?
- सर्वत्र कार्डमाध्यमेन, ई- बैंकमाध्यमेन किं प्रदातुं शक्यते?

ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नमेकम्)

1x2 = 2

- सर्वाणि पत्राणि अस्माकं चलदूरभाषयन्त्रे कस्मिन् स्थाने सुरक्षितानि भवन्ति?
- यात्रायाम् कस्य अनिवार्यता अद्य नास्ति?

स) यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x1 = 2

- ‘सर्वाणि कार्याणि’ अनयोः पदयोः किं विशेष्यपदम् अस्ति?
क) कार्याणि ख) सर्वाणि ग) अनयोः पदयोः घ) न किमपि
- ‘दुःखम्’ पदस्य किं विलोमपदं गद्यांशे प्रयुक्तम्?
क) पत्रम् ख) कार्याणि ग) आनन्दम् घ) वित्तकोशः
- “वयं सौकर्येण यात्रायाः आनन्दं गृह्णीमः” अत्र किं क्रियापदम्?
क) वयं ख) गृह्णीमः ग) आनन्दम् घ) सौकर्येण

प्र.10 अधोलिखितं पद्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत-

5

चल चल पुरतो निधेहि चरणम् । सदैव पुरतो निधेहि चरणम्॥

गिरिशिखरे ननु निजनिकेतनम्। विनैव यानं नगारोहणम्

बलं स्वकीयं भवति साधनम्।सदैव पुरतो निधेहि चरणम्॥

पथि पाषाणाः विषमाः प्रखराः। हिंसाः पशवः परितो घोराः ॥

सुदुष्करं खलु यद्यपि गमनम् सदैव पुरतो निधेहि चरणम्॥

अ) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नमेकम्)

1x1 = 1

- i. सदैव पुरतो किं निधेहि ?
- ii. विनैव यानं कुत्र आरोहणं कर्तुं शक्यते?

ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नमेकम्)

1x2 = 2

- i. कुत्र ननु निजनिकेतनम् कर्तुं शक्यते ?
- ii. पथि के विषमाः प्रखराः सन्ति?

स) यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x1 = 2

- i. 'पाषाणाः' अत्र का विभक्तिः अस्ति?

क) प्रथमा ख) पञ्चमी ग) सप्तमी घ) द्वि

- ii. 'गिरिशिखरे' पदस्य किं पर्यायपदं पद्यांशे प्रयुक्तम्?

क) हिमालयशिखरे ख) राष्ट्रशिखरे ग) गिरिशिखरे घ) मस्तकशिखरे

- iii. 'परकीयम्' पदस्य किं विलोमपदं पद्यांशे प्रयुक्तम्?

क) नगारोहणम् ख) स्वकीयं ग) बलं घ) साधनम्

प्र.11 अधोलिखितं संवादं पठित्वा प्रदत्तप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत-

5

राजीवः- गृहे यथा सर्वाधिका रम्या मनोरमा च भगिनी भवति तथैव भारतगृहेऽपि सर्वाधिकाः रम्याः इमाः सप्तभगिन्यः सन्ति । **अध्यापिका-** मनस्यागता ते इयं भावना परमकल्याणमयी परं सर्वे न तथा अवगच्छन्ति। अस्तु, अस्ति तावदेतेषां विषये किञ्चिद् वैशिष्ट्यमपि कथनीयम्। सावहितमनसा शृणुत-

जनजातिबहुलप्रदेशोऽयम् । गारो-खासी-नगा- मिजो-प्रभृतयः बहवः जनजातीयाः अत्र निवसन्ति। शरीरेण ऊर्जस्विनः एतत्प्रादेशिकाः बहुभाषाभिः समन्विताः, पर्वपरम्पराभिः परिपूरिताः, स्वलीलाकलाभिश्च निष्णाताः सन्ति ।

मालती- महोदये! तत्र तु वंशवृक्षा अपि प्राप्यन्ते?

अ) एकपदेन उत्तरत- (केवलं प्रश्नमेकम्)

1x1 = 1

i.) भारतगृहेऽपि सर्वाधिकाः रम्याः काः सन्ति?

ii.) गृहे सर्वाधिका रम्या मनोरमा च का भवति ?

ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत- (केवलं प्रश्नमेकम्)

1x2 = 2

i.) काः काः जनजातीयाः अत्र निवसन्ति?

ii.) शरीरेण ऊर्जस्विनः एतत्प्रादेशिकाः कैः निष्णाताः सन्ति?

स) यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नद्वयम्)

2x1 = 2

i.) 'भगिन्यः' अत्र का विभक्तिः अस्ति?

क) द्वितीया ख) प्रथमा ग) सप्तमी घ) पञ्चमी

ii.) 'मनोरमा भगिनी' अनयोः पदयोः किं विशेषणपदम् अस्ति?

क) मनोरमा ख) भगिनी ग) मनः घ) रमा

iii.) 'कुशलाः' पदस्य किं पर्यायपदम् गद्यांशे प्रयुक्तम् अस्ति?

क) प्रख्याताः ख) प्रभृतयः ग) समन्विताः घ) निष्णाताः

12. मञ्जूषातः समुचितानि पदानि चित्वा अधोलिखितश्लोकस्य अन्वयं पूरयत-

1x4= 4

पथि पाषाणाः विषमाः प्रखराः, हिंस्राः पशवः परितो घोराः ।

सुदुष्करं खलु यद्यपि गमनम् सदैव पुरतो निधेहि चरणम्॥

अन्वयः- पथि विषमाः प्रखराः (i)..... प्रसृताः सन्ति, परितो घोराः(ii).....पशवः भ्रमन्ति।

यद्यपि खलु सुदुष्करं (iii).... अस्ति, पुनरपि सदैव पुरतो (iv)..... निधेहि॥

मञ्जूषा

चरणम्, गमनम्, पाषाणाः, हिंस्राः

प्र. 13 प्रश्नपत्रावतिरिच्य स्वपाठ्यपुस्तकात् कमपि श्लोकद्वयं संस्कृतेन लिखत। 2x2=4

श्लोक-1

.....

श्लोक-2

.....

DOE, Delhi